

ปัญหาและสู่ทางในการให้ความคุ้มครองผู้ลี้ภัยสตรี
ตามกฎหมายระหว่างประเทศ

นางสาว ภัลลิกา ทักษะไพบูลย์

ศูนย์วิทยพัทยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-2725-9

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PROBLEMS AND DIRECTIONS CONCERNING THE
PROTECTION OF REFUGEE WOMEN IN INTERNATIONAL LAW

Miss Pallika Taksapaiboon

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws in Laws

Faculty of Law

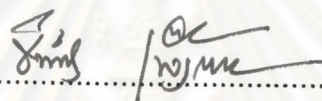
Chulalongkorn University

Academic year 2002

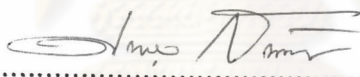
ISBN 974-17-2725-9

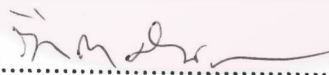
หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัญหาและลู่ทางในการให้ความคุ้มครองผู้ลี้ภัยสตรีตามกฎหมาย
ระหว่างประเทศ
โดย นางสาวภัลลิกา ทักษไพบูลย์
สาขาวิชา นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์วิทิต มั่นตาภรณ์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้มหาวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชิตพันธ์ เชื้อบุญชัย)

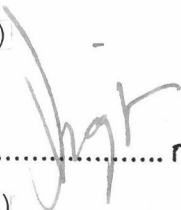
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศารทูล สันติวาสะ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ศาสตราจารย์วิทิต มั่นตาภรณ์)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. สุภางค์ จันทวานิช)

..... กรรมการ
(อาจารย์ประวิตร ชัยมงคล)

..... กรรมการ
(อาจารย์ทรงสิทธิ์ จารุปาน)

ภัลลิกา ทักษะไพบุลย์ : ปัญหาและลู่ทางในการให้ความคุ้มครองผู้ลี้ภัยสตรีตามกฎหมายระหว่างประเทศ. (PROBLEMS AND DIRECTIONS CONCERNING THE PROTECTION OF REFUGEE WOMEN IN INTERNATIONAL LAW) อ. ที่ปรึกษา : ศาสตราจารย์วิทิต มั่นตาทรรณ, 175 หน้า. ISBN 974-17-2725-9.

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการคุ้มครองระหว่างประเทศสำหรับผู้ลี้ภัยสตรีตามตราสารระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง และยังได้ทำการศึกษาประมวลปัญหาการให้ความคุ้มครองผู้ลี้ภัยสตรีที่สำคัญโดยศึกษาจากแนวทางปฏิบัติจากรัฐต่าง ๆ แล้วนำมาวิเคราะห์กับมาตรฐานการให้ความคุ้มครองระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังได้ทำการศึกษาถึงบทบาทขององค์การที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ลี้ภัยสตรี เพื่อนำเสนอมาตรการป้องกันและได้ศึกษาถึงการเยียวยาที่มีประสิทธิผล

ผลการศึกษาพบว่าแนวทางการปฏิบัติของรัฐบางรัฐในการให้ความคุ้มครองผู้ลี้ภัยสตรีที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานการให้ความคุ้มครองระหว่างประเทศ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงแนวทางปฏิบัติขององค์การที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้ลี้ภัยสตรี ซึ่งหลักเกณฑ์ที่ได้จากการศึกษาแนวทางปฏิบัติขององค์การเหล่านี้ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการป้องกันและเสริมการเยียวยาในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ลี้ภัยสตรีมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์.....
ปีการศึกษา.....2545.....

ลายมือชื่อนิสิิต.....ภัลลิกา ทักษะไพบุลย์.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....วิทิต มั่นตาทรรณ.....

428 61006 34 : MAJOR LAWS

KEY WORD: REFUGEE WOMEN / INTERNATIONAL PROTECTION / PROBLEM / DIRECTION / INTERNATIONAL LAW

PALLIKA TAKSAPAIBOON : PROBLEMS AND DIRECTIONS CONCERNING THE PROTECTION OF REFUGEE WOMEN IN INTERNATIONAL LAW. THESIS ADVISOR : PROF. VITIT MUNTARBHORN, 175 pp. ISBN 974-17-2725-9.

The main objective of this research is not only to study the international protection framework for refugee women in accordance with the relevant international instruments, but also to analyze key problems of protecting them from the angle of practical measures of several States in order to compare them with the international protection standards. In addition, the roles of organizations concerning or responsible for protecting those refugees are analyzed to find out and then propose more efficient protective and remedial measures.

From this research, it is found that some States' practical measures for the protection of refugee women do not comply with the international standards. It is, therefore, necessary to study the methods used by organizations responsible for protecting those refugees. The outcome of this study can be used as a guideline for the protection of refugee women and to increase the efficiency of protecting the refugee women.

Field of study.....Law.....

Academic year...2002.....

Student's signature.....

Advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

ในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะไม่มีทางสำเร็จลงได้หากปราศจากความสนับสนุนและความเมตตาจากท่านศาสตราจารย์วิทิต มั่นตากรณี ที่ได้ให้ความกรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้แก่ผู้เขียน ซึ่งนอกจากการให้แนวทางในการศึกษาวิจัยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว ท่านยังให้คำปรึกษาและสละเวลาอันมีค่าให้แก่ผู้เขียนด้วยดีตลอดมา โดยมีได้เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย ผู้เขียนรู้สึกสำนึกในพระคุณของท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ ที่นี้

นอกจากนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศารทูล สินติวาสะ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์ ดร. สุภางค์ จันทวานิช อาจารย์ประวิตร ชัยมงคล และอาจารย์ทรงสิทธิ์ จารุปาน ที่ได้สละเวลาอันมีค่าเป็นกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ รวมทั้งให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ดังเช่นที่ปรากฏในขณะนี้

ผู้เขียนใคร่ขอขอบคุณ Mr. Indrika Ratwatte Ms. Kirsten Young Ms. Blanche Tax และ Ms. Yoko Iwasa หัวหน้าที่ให้การช่วยเหลือและสนับสนุนในทุกๆ ด้าน เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วง ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยสหประชาชาติทุกท่านที่กรุณาให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูลและเอกสารแก่ผู้เขียนเป็นอย่างดี ขอขอบคุณ คุณสุวรรณี อัครกุลวัฒน์ ที่สละเวลาช่วยพิมพ์และให้การช่วยเหลือต่างๆ มากมาย โดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย ขอขอบคุณ คุณเศรษฐศักดิ์ อรรถนิมาตย์ คุณชวลิต ชุยตระกูล คุณสันติ ศิริธีราเกษมย์ ตลอดจนบรรดาพี่ๆ น้องๆ เพื่อนๆ ที่ให้ความช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจให้ผู้เขียนตลอดมา

ความดีอันพึงได้รับจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอมอบให้บิดา มารดา พี่ๆ และน้องๆ ที่ให้กำลังใจและสนับสนุนในการศึกษาตลอดมา คุณครูและอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้แก่ผู้เขียน อย่างไรก็ตาม หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ยังมีข้อบกพร่องและผิดพลาดประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียวและขอภัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช

บทที่

1	บทนำ.....	1
1.1	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.1.1	คำนิยามของผู้ลี้ภัย.....	2
1.1.1.1	ผู้ลี้ภัยโดยทั่วไป.....	3
1.1.1.2	ผู้ลี้ภัยสตรี.....	4
1.2	สมมติฐานของการวิจัย.....	4
1.3	วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.4	ขอบเขตของการวิจัย.....	5
1.5	วิธีการศึกษาวิจัย.....	5
1.6	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2	ความเป็นมาและลักษณะของระบอบการคุ้มครองระหว่างประเทศสำหรับผู้ลี้ภัย.....	6
2.1	การคุ้มครองแห่งรัฐ (National Protection).....	7
2.1.1	หลักการและแนวโน้มการคุ้มครองแห่งรัฐ.....	8
2.1.1.1	ความสำคัญของรัฐและประชาชน.....	8
2.1.1.2	บทบาทของรัฐต่อการคุ้มครองประชาชน.....	11
2.2	การคุ้มครองระหว่างประเทศ (International Protection).....	15
2.2.1	แนวความคิดในการให้ความคุ้มครองผู้ลี้ภัยในกฎหมายระหว่างประเทศและตราสารที่เกี่ยวข้อง.....	16

2.2.2	การคุ้มครองระหว่างประเทศต่อผู้ลี้ภัยโดยทั่วไป.....	20
2.2.2.1	การคุ้มครองระหว่างประเทศต่อผู้ลี้ภัยทั่วไป	
	จากรัฐภาคี.....	21
	(1) สิทธิที่จะแสวงหาแหล่งพักพิงเพื่อลี้ภัย	
	(Rights to seek and enjoy asylum).....	21
	(2) หลักการไม่ถูกผลักดันกลับ	
	(Non-Refoulement Principle).....	25
	(3) หลักการไม่เลือกปฏิบัติ	
	(Non-Discrimination Principle).....	34
	(4) การไม่มีการปรากฏตัวโดยผิดกฎหมาย	
	(No illegal presence)	35
	(5) ความปลอดภัยทางร่างกาย	
	(Physical Safety).....	37
	(6) หลักเอกภาพของครอบครัว	
	(Family Unity Principle).....	38
	(7) เสรีภาพในการเคลื่อนย้าย	
	(Freedom of Movement).....	41
	(8) เสรีภาพทางศาสนา	
	(Freedom of Religion).....	42
	(9) การพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัย	
	(Refugee Status Determination).....	43
2.2.2.2	การคุ้มครองชั่วคราว (Temporary Protection).....	45
2.2.2.3	การคุ้มครองระหว่างประเทศต่อผู้ลี้ภัยทั่วไป	
	จากรัฐที่ไม่ใช่ภาคี.....	47
2.2.3	การคุ้มครองระหว่างประเทศต่อผู้ลี้ภัยสตรี.....	52
2.2.3.1	การจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี.....	54
	(1) กฎหมายที่เกี่ยวข้อง.....	54

(2) ทัศนคติของคณะกรรมการว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีต่อประเด็นการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี.....	55
--	----

(3) ตัวอย่างรายงานการอนุวัติตามอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบและกรณีตัวอย่างเกี่ยวกับการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี.....	57
--	----

2.2.3.2 ความรุนแรงทางเพศและเพศสภาพ (Sexual and Gender-Based Violence).....	59
--	----

(1) คำจำกัดความความรุนแรงทางและเพศสภาพ.....	59
---	----

(2) ทัศนคติของคณะกรรมการว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีต่อประเด็นความรุนแรงทางเพศและเพศสภาพ.....	61
--	----

(3) สาเหตุความรุนแรงทางเพศต่อผู้ลี้ภัยสตรี	63
--	----

(4) สถานการณ์ที่มักจะทำให้เกิดความรุนแรงทางเพศต่อผู้ลี้ภัยสตรี.....	66
---	----

(5) สาเหตุที่ไม่มีการรายงานเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศของผู้ลี้ภัยสตรี.....	68
---	----

(6) ตัวอย่างรายงานการอนุวัติตามอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบและกรณีตัวอย่างเกี่ยวกับประเด็นความรุนแรงทางเพศและเพศสภาพ.....	69
---	----

(7) มาตรการในการคุ้มครองความรุนแรงต่อผู้ลี้ภัยสตรี.....	71
---	----

2.2.3.3 การประหัตประหารอันเกี่ยวเนื่องกับเพศสภาพ (Gender Related Persecution).....	72
--	----

(1) คำจำกัดความของการประหัตประหาร.....	73
--	----

(2) มูลเหตุของการประหัตประหาร.....	73
------------------------------------	----

(3) แนวความคิดเกี่ยวกับการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัยเกี่ยวเนื่องกับเพศและเพศสภาพ.....	76
--	----

1) แนวความคิดที่ 1.....	77
-------------------------	----

	2) แนวความคิดที่ 2.....	80
	3) Global Consultations on International Protection.....	83
3	ปัญหาการคุ้มครองผู้ลี้ภัยสตรี.....	88
3.1	ความรุนแรงทางเพศและเพศสภาพ กับการพิจารณาสถานภาพผู้ลี้ภัย.....	88
3.1.1	ปัญหา.....	88
3.1.2	ทัศนคติของรัฐและภูมิภาค.....	95
3.2	ความปลอดภัยทางร่างกาย (Physical Safety).....	98
3.2.1	ปัญหา.....	98
3.2.2	ทัศนคติของรัฐและภูมิภาค.....	100
3.3	พื้นที่ปลอดภัย (Safe area).....	102
3.3.1	ปัญหา.....	102
3.3.1.1	สถานการณ์การฆ่าล้างชาติพันธุ์.....	102
3.3.1.2	ปัญหาการสร้างพื้นที่ปลอดภัย.....	104
3.3.2	ทัศนคติของรัฐและภูมิภาค.....	106
3.4	การปฏิเสธการให้ลี้ภัย (Denial of Asylum).....	107
3.4.1	ปัญหา.....	107
3.4.1.1	การปิดเส้นพรมแดน.....	107
3.4.1.2	การเลือกรับผู้ลี้ภัย.....	108
3.4.2	ทัศนคติของรัฐและภูมิภาค.....	110
3.5	การกลับมาตุภูมิโดยไม่สมัครใจ และสิทธิในการกลับมาตุภูมิ.....	112
3.5.1	ปัญหา.....	112
3.5.2	ทัศนคติของรัฐและภูมิภาค.....	116
3.6	ความรับผิดชอบของรัฐและปัจเจกชนในทางระหว่างประเทศ.....	117
3.6.1	ความรับผิดชอบของรัฐที่กระทำการละเมิดต่อกฎหมาย ระหว่างประเทศ.....	117
3.6.2	ความรับผิดชอบของปัจเจกชนที่กระทำการละเมิดต่อกฎหมาย ระหว่างประเทศ.....	118

4	องค์การที่เกี่ยวข้องในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ลี้ภัยสตรี.....	121
4.1	สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยสหประชาชาติ (United Nations High Commissioner for Refugees / UNHCR).....	121
4.2	กองทุนพัฒนาสตรีแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Fund for Women / UNIFEM).....	127
4.3	องค์การระหว่างประเทศเพื่อการย้ายถิ่น (International Organization for Migration / IOM).....	129
4.4	คณะกรรมการกาชาดสากล (International Committee of the Red Cross / ICRC).....	131
4.5	คณะกรรมการว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี.....	134
4.6	องค์กรเอกชน (Non-Governmental Organizations/NGOs).....	138
5	ช่องทางในการให้ความคุ้มครองที่มีประสิทธิผลต่อผู้ลี้ภัยสตรี.....	142
5.1	มาตรการการป้องกัน.....	142
5.1.1	การป้องกันปัญหาความรุนแรงทางเพศและเพศสภาพ กับปัญหาความปลอดภัยทางร่างกาย.....	142
5.1.2	การป้องกันปัญหาพื้นที่ปลอดภัย.....	144
5.1.3	การป้องกันปัญหาการปฏิเสธการให้ลี้ภัย.....	144
5.1.4	การป้องกันปัญหาการกลับมาตุภูมิโดยไม่สมัครใจ และ สิทธิในการกลับมาตุภูมิ.....	145
5.2	มาตรการเยียวยากรณีผู้ลี้ภัยสตรีไม่ได้รับการคุ้มครอง.....	145
5.2.1	การเยียวยาทางศาล.....	146
5.2.1.1	ศาลภายในประเทศ.....	146
5.2.1.2	ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (International Court of Justice / ICJ).....	147
5.2.1.3	ศาลอาญาระหว่างประเทศ (ชั่วคราว) สำหรับอดีต ยูโกสลาเวีย และรวันดา (Ad Hoc Tribunals for the Former Yugoslavia and Rwanda).....	148
5.2.1.4	ศาลอาญาระหว่างประเทศ (International Criminal Court / ICC).....	149

(1) ความแตกต่างระหว่างศาลอาญาระหว่างประเทศกับศาลอาญาระหว่างประเทศสำหรับอดีตยูโกสลาเวียและรวันดา.....	150
(2) ศาลอาญาระหว่างประเทศกับการคุ้มครองสตรีหรือผู้ลี้ภัยสตรีในการดำเนินคดีเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเพศ.....	150
5.2.2 การเยียวยาทางอื่น.....	150
5.2.2.1 การทำให้กลับคืนสู่สภาพเดิม.....	153
5.2.2.2 การชดเชยค่าเสียหายเป็นตัวเงิน.....	153
5.2.2.3 การทำให้พอใจ.....	154
6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	156
รายการอ้างอิง	165
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	175

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตาราง

หน้า

ที่ 1.....50

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย